

Патика Н.І.кандидат економічних наук, доцент, докторант
Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»**Пріб К.А.**доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та управління бізнесом
Національного університету «Киево-Могилянська академія»**Patyka Nataliia**

National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"

Prib Kateryna

National University of "Kyiv-Mohyla Academy"

СВІТОВИЙ РИНОК РОСЛИННИЦЬКИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОЗИЦІЇ УКРАЇНИ НА НЬОМУ

CROP PRODUCTS WORLD MARKET AND UKRAINE'S POSITIONS ON IT

У статті проведено оцінювання позицій України на світовому ринку рослинницьких продуктів та обґрунтовано наукові засади щодо їх посилення у перспективі. За результатами проведеного аналізу динаміки українського експорту продукції рослинного походження зроблено висновок, що спостерігається тенденція до його зростання – у 2017 р. обсяги експорту перевищували у 5,43 рази аналогічний показник 2005 р., а частка продуктів рослинного походження у сукупному експорті за цей час зросла більш ніж в чотири рази до рівня в 21-22%. Україна увійшла до топ-5 найбільших країн-експортерів основних зернових культур, однак залишається нереалізованим значний потенціал щодо збільшення виробництва і експорту інших рослинницьких продуктів, передусім овочів. Визначено основні напрямки посилення українських позицій на світовому ринку рослинницької продукції, а саме: забезпечення державної підтримки розвитку сільського господарства, стимулювання приватної підприємницької активності, забезпечення інноваційності діяльності, удосконалення транспортної та логістичної інфраструктури, забезпечення високої якості виробленої сільгосппродукції з урахування світових стандартів тощо.

Ключові слова: напрями, світовий ринок рослинницької продукції, експорт, конкурентоспроможність, позиції, сільське господарство України.

В статье проведена оценка позиций Украины на мировом рынке растениеводческих продуктов и обоснованы научные основы по их усилению в перспективе. По результатам проведенного анализа динамики украинского экспорта продукции растительного происхождения сделан вывод, что наблюдается тенденция к его росту – в 2017 г. объемы экспорта превышали в 5,43 раза аналогичный показатель 2005 г., а удельный вес продуктов растительного происхождения в совокупном экспорте за это время увеличился более чем в четыре раза до уровня в 21-22%. Украина вошла в топ-5 крупнейших стран-экспортеров основных зерновых культур, однако остается нереализованным значительный потенциал по увеличению производства и экспорта других растениеводческих продуктов, прежде всего овощей. Определены основные направления усиления украинских позиций на мировом рынке растениеводческой продукции, а именно: обеспечение государственной поддержки развития сельского хозяйства, стимулирование частной предпринимательской активности, обеспечение инновационности деятельности, совершенствование транспортной и логистической инфраструктуры, обеспечение высокого качества производимой сельхозпродукции с учетом мировых стандартов.

Ключевые слова: направления, мировой рынок растениеводческой продукции, экспорт, конкурентоспособность, позиции, сельское хозяйство Украины.

In the article Ukraine's positions in the crop products world market was assessed and the scientific basis for their strengthening in the future were substantiated. According to the analysis results of the world agrarian market development, it was concluded that from 2010 to the present there is a trend towards its gradual unsustainable growth, including crop products. In particular, the share of crop products in the past 10 years has increased by 0.72 percentage point and it was 2.94% of the total

world goods exports in 2017. At the same time, steady growth trends were typical for Ukrainian crop products exports – in 2017 export exceeded in 5.43 times the same indicator in 2005, the share of crop products in total exports has increased more than 4 times and it was equal 21-22% in the last three years. Ukraine entered the top 5 largest exporting countries of main grain crops. The most significant export products became corn, barley, wheat, buckwheat. In particular, Ukraine's share in world trade in corn is 7.7%, barley – 6.8%, wheat – 6.1%, buckwheat – 3.4%, oats – 1.2%. The shares of goods flows in other crop products markets are not significant and, for the most part, do not exceed one percent. It is substantiated that considerable potential of the production and export increasing of these crops is still unrealized, the same as access to other, still not fully developed, markets, first of all, the market of vegetables. The main directions of Ukraine's positions strengthening on the crop products world market are determined, namely, providing state support for agricultural development, stimulating private entrepreneurial activity, ensuring innovation activity, improvement of transport and logistics infrastructure, ensuring the high quality of the produced agricultural products taking into account world standards, etc.

Keywords: ways, crop products world market, export, competitiveness, positions, Ukraine's agriculture.

Постановка проблеми. Беззаперечним фактом завжди було те, що Україна володіє значним запасом найкращих у світі ґрунтів, вона вигідно розташована географічно, а природно-кліматичні умови на її території сприяють розвитку сільського господарства та виробництву великих обсягів якісних аграрних продуктів. Проте держава на початку періоду незалежності й трансформації на ринкові засади господарювання на початку 1990-х рр. далеко не завжди і не в повному обсязі могла наситити внутрішній споживчий ринок та досягнути належного рівня продовольчої безпеки. Сільське господарство залишалося технічно та технологічно погано оснащеним, праця селян та розпорядження земельними ресурсами не здобули належного рівня мотивації на максимізацію фінансово-економічного результату, внутрішні управлінські механізми товаровиробників були не ефективними, а державне регулювання безсистемним й не забезпечувало стимулів до розвитку. Сукупно це обумовлювало низькі рівні виробництва сільськогосподарських продуктів та перманентну збитковість галузі.

Ситуація почала кардинально змінюватися лише на початку 2000-х рр. й поступово сільське господарство не лише спромоглося досить повно насичувати внутрішній ринок та гарантувати високий рівень продовольчої безпеки, а й перетворилося на провідного генератора експортних товарних потоків. Нині майже чверть українського експорту складається саме із сільськогосподарських продуктів. Водночас, розвиток переробки аграрної сировини та харчової промисловості додатково забезпечив збільшення експортного потоку, а сукупна частка готових харчових продуктів та жирів і олій тваринного або рослинного походження перевищила 15,6 % в структурі українського експорту у 2018 р. Причому лівова частка експорту як сільськогосподарської сировини, так і продуктів її переробки виробляється в галузях

рослинництва. Частка тваринництва поки що залишається порівняно не значною.

Однак світові ринки продовольства та сільськогосподарських продуктів досить мінливі, а конкуренція на них жорстка. Адже держави, що стали провідними гравцями на цих ринках, вбачають у посиленні своїх конкурентних позицій та нарощуванні експорту сільськогосподарських продуктів і продовольчих товарів не лише можливості максимізації притоку фінансових ресурсів від зовнішньоторговельного обороту, а й важелі посилення власних політичних позицій внаслідок впливу на продовольчу безпеку світу та країн-імпортерів. Усе це свідчить про важливість збереження набутих Україною позицій на світових сільськогосподарських ринках та посилення їх у перспективі й підтверджує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання щодо просування українських товаровиробників на світовий ринок рослинницької продукції висвітлені у науковій літературі не достатньо. Здебільшого увага науковців прикута до виходу на світовий ринок в цілому або до позицій України на окремих його продуктових сегментах. Природно, що найбільш досліджуваним з таких сегментів є ринок зерна, вивченню якого присвячені праці Н.М. Гуржій, А.С. Свєрчкової [1], І.Ю. Салькової [2], Л.О. Франченко [3], В.М. Чорного [4] та багатьох інших. В цілому автори сходяться до думки, що саме зерновий ринок є і залишиться пріоритетом зовнішньоекономічної експансії України, адже він має найбільший техніко-технологічний, транспортно-логістичний, земельно-ресурсний і інший потенціал для цього.

Окремі публікації присвячені дослідженню місця України на світовому ринку олійних культур. Зокрема І. В. Чехова зазначає, що нині «загальний тренд на вітчизняному і світовому ринках олійних культур збігається, а відмінності стосуються темпів нарощування вироб-

ництва соняшнику, льону олійного і темпів зниження виробництва ріпаку» [5]. При цьому автор вказує на те, що Україна посідає досить міцні і високі позиції у рейтингу країн-експортерів. Однак, з огляду на порівняно негативний вплив олійних культур на стан ґрунтів більш виправданим є внутрішня переробка сировини та постачання на експорт переважно готових олій рослинного походження й інших продуктів олійно-жирової промисловості.

Досить обмежено висвітлені у науковій літературі проблеми виходу України на ринок овочів. Серед усіх досліджень доцільно виділити напрацювання О.В. Захарчука [6], в яких висвітлено не лише причини означених проблем, а й досить комплексно запропоновано засади їх вирішення.

Поступово збільшується кількість наукових досліджень, присвячених питанням виробництва органічної продукції та збільшення обсягів її продажу на внутрішньому і зовнішньому ринках. Так, О.О. Гуцаленко вказує, що в умовах популяризації екологічно безпечного аграрного виробництва та підвищення соціально-екологічних стандартів життєдіяльності суспільства актуальність таких досліджень особливо посилюється [7].

Чисельні наукові публікації Л.С. Баришник, К.М. Биковської, А.І. Борисової, А.В. Ключника, М.Ю. Терешкової, Г.С. Тимофієвої і інших авторів присвячені вивченню особливостей участі України у світовому ринку аграрної продукції, мотивам, способам та стратегічним напрямкам виходу вітчизняних підприємств на зовнішні ринки, формуванню конкурентних позицій на них тощо [8–11].

Однак досить мало уваги в наукових дослідженнях українських вчених приділяється вивченню конкурентоспроможності України на світовому ринку рослинницьких продуктів, дослідженню внутрішньої структуризації товарних потоків, визначенню основних експортоорієнтованих видів виробництва та тих, які мають значний потенціал до нарощування у перспективі, порівняльному аналізу з основними країнами-конкурентами, особливо з тими, що посідають верхні шаблі топ-5 у конкурентному рейтингу тощо. Отже, попри значні наукові напрацювання, проблеми оцінювання позицій України на світовому ринку продуктів рослинного походження та обґрунтування наукових засад щодо їх посилення у перспективі розкриті в сучасній науковій літературі не повною мірою і потребують поглиблення.

Виходячи з вищевикладеного **метою** дослідження стало оцінювання позицій України на світових ринках продуктів рослинного по-

ходження та визначення основних напрямів щодо їх посилення у перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Частка сільськогосподарських продуктів у структурі світової торгівлі наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. коливалася від максимальної позначки 6,06% у 1995 р. до мінімальної – 3,74% у 2006 р. У цей же період максимальна частка продуктів рослинного походження становила 3,23% у 1996 р., а у 2006 р. була найменшою й складала 2,00%, оскільки зміни обсягів торгівлі сільськогосподарськими продуктами в цілому та продуктами рослинного походження зокрема відбуваються досить синхронно.

З 2010 р. до теперішнього часу на світовому ринку спостерігається поступове нестійке нарощування обсягів торгівлі сільськогосподарськими продуктами та продуктами рослинного походження, однак їхні частки у структурі світових товарних потоків істотно не змінюються, що додатково свідчить про певну синхронність торговельних тенденцій.

Потрібно відзначити, що загалом частка торгівлі сільськогосподарськими продуктами у сукупному обсягу світової торгівлі традиційно залишається порівняно не значною. Так, у 2002 р. за даними СОТ [12] вона складала 4,54%, у 2007 р. – 3,99%, у 2012 р. – 4,51%, а у 2017 р. – 4,99%. В ці ж періоди частка рослинницьких продуктів становила відповідно 2,41%, 2,22%, 2,64% та 2,94%. У середньому продукти рослинного походження у товарних потоках на світовому ринку на 30–31% перевищують продукти тваринного походження.

Однак в українському експорті склались абсолютно інші тенденції. Перш за усе, як уже відзначалося, роль сільського господарства в економіці держави значно посилюється, а частка сільськогосподарських продуктів в експорті зростає. Так, за даними Державної служби статистики України [13] у 2002 р. вона складала 8,36%, у 2007 р. знизилася до 5,02%, а згодом у 2012 р. збільшилася до 14,79% та у 2017 р. – до 23,86%. Цей приріст значною мірою забезпечувався саме рослинницькими продуктами, частка яких у сукупних обсягах експорту України у відповідні періоди становила 6,24%, 3,51%, 13,39% та 21,30%. Структурно експорт представлений переважним чином зерном, насінням і плодами олійних культур та у незначних обсягах іншими продуктами (табл. 1).

Сукупний експорт України зростав до 2010 р. й у порівнянні з 2005 р. збільшився у півтора рази. Однак згодом почав стрімко скорочуватися, що тривало до 2016 р. й призвело до сукупного зниження його обсягів на 29,3%. Це було викликано тимчасовими ускладненнями, пов'язаними зі зміною зовнішньополітичного

Експорт з України продуктів рослинного походження

Види продуктів	Вартість у відповідному році, млн. дол. США					Частка у сукупному експорті України відповідного року, %				
	2005	2010	2015	2016	2017	2005	2010	2015	2016	2017
Сукупний експорт	34287	51431	38127	36362	43265	x	x	x	x	x
Продукти рослинного походження – всього	1695,9	3976,3	7971,5	8093,7	9215,7	5,0	7,7	20,9	22,3	21,3
живі дерева та інші рослини	0,5	1,8	2,3	3,7	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
овочі	39,3	119,2	97,2	152,6	235,4	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
їстівні плоди та горіхи	102,2	208,8	154,1	148,2	195,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
кава, чай	2,3	9,9	10,6	14,1	13,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
зернові культури	1384,8	2467,1	6057,5	6073,9	6501,1	4,0	4,8	15,9	16,7	15,0
продукція борошномельно-круп'яна	29,2	81,0	117,9	138,7	181,9	0,1	0,2	0,3	0,4	0,4
насіння і плоди олійних рослин	135,5	1085,7	1475,5	1535,0	2060,1	0,4	2,1	3,9	4,2	4,8
шелак природний	0,3	1,3	0,5	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
рослинні матеріали для виготовлення	2,6	1,7	55,9	27,0	23,8	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [13]

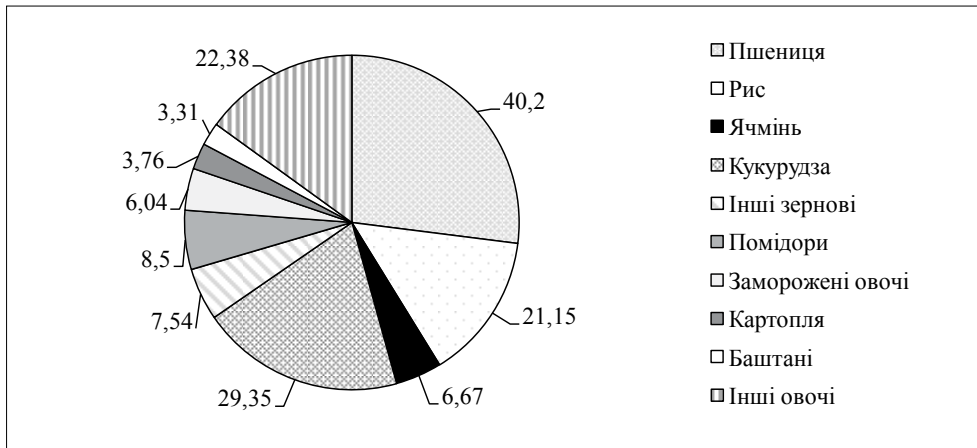
вектору інтеграції нашої держави, військовим конфліктом з Росією, втратою російських ринків збуту, дестабілізацією внутрішнього політичного, соціально-економічного, ринкового простору, а також з деякими іншими причинами. Лише у 2017 р. тенденція змінилася на протилежну. Однак показовим є те, що на фоні таких нестабільних тенденцій зміни сукупного українського експорту реалізація на світових ринках рослинницької продукції стабільно зростає – у 2017 р. обсяги експорту перевищували у 5,43 рази аналогічний показник 2005 р., 2,32 рази – показник 2010 р. та на 9,2% – показник попереднього року. Якщо у 2005 р. частка продуктів рослинного походження у сукупному експорті майже сягнула 5,0%, а у 2010 – 7,7%, то в останні три роки коливалася в межах 21–22%. Такий результат був забезпечений перш за все збільшенням виробництва та експорту українського зерна, а також насіння і плодів олійних рослин. Слід зазначити, що у цей же період Україна упевнено посіла флагманську позицію на світовому ринку соняшникової олії, забезпечуючи нині понад третину міжнародного обороту цього продукту.

Внутрішня структура українського експорту продуктів рослинного походження залежить від розвитку окремих галузей та природно-кліматичних умов функціонування сільського господарства України, однак в цілому здебільшого відповідає загальносвітовій структуризації.

Так, як видно з рис. 1, за даними СОТ та незалежних аналітиків [12; 14] останніми роками усереднена частка пшениці сягнула 40,2% сукупного світового ринку рослинних продуктів, кукурудзи – перевищила 29,3%, ячменю – 6,6%, що є основними експортними культурами України.

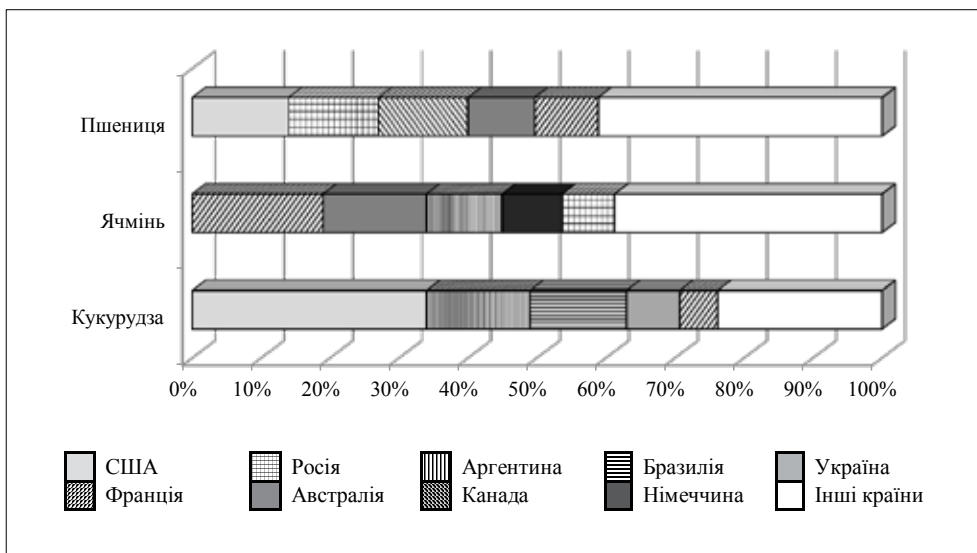
Поряд з тим, понад 21,1% ринку займає рис, 8,5% – помідори, 6,0% – заморожені овочі, 3,8% – картопля, 3,3% – баштанні культури. На цих продуктових ринках Україна поки що не досягла значних конкурентних переваг та не посіла вагомого місця. З одного боку природно-кліматичні умови розвитку виробництва рису в Україні не надто сприятливі. Однак світовий досвід показує, що нині для розвитку багатьох аграрних галузей, в тому числі рисівництва, домінуючими стають не стільки природні, скільки інноваційно-технологічні чинники. Такі технології на сьогодні мають велике значення й для посилення позицій овочівництва. Крім того, в Україні для вирощування багатьох овочевих культур існують доволі сприятливі природно-кліматичні, ґрунтові й інші умови. Тому саме ці галузі мають значний потенціал та можуть у майбутньому стати новими активаторами експансії нашої держави на світові ринки.

Формуючи політику експансії України на світові ринки продуктів рослинного походження потрібно врахувати, що вони вирізняються надмірним рівнем концентрації провідних грав-

Рис. 1. Усереднена структура світового ринку рослинницької продукції

Джерело: складено автором за даними COT [12] та The Observatory of Economic Complexity [14]

Рис. 2. Структура світових ринків основних експортних культур України

Джерело: складено автором за даними COT [12] та The Observatory of Economic Complexity [14]

ців. Особливо показовим це явище є на ринку кукурудзи, де майже третину займають США, а сукупна частка топ-5 країн-експортерів перевищує 75% (рис. 2). На ринку ячменя провідним гравцем виступає Франція, частка якої перевищує 17%, а топ-5 – 60%, на ринку пшениці – США з 12% та топ-5 з 58%.

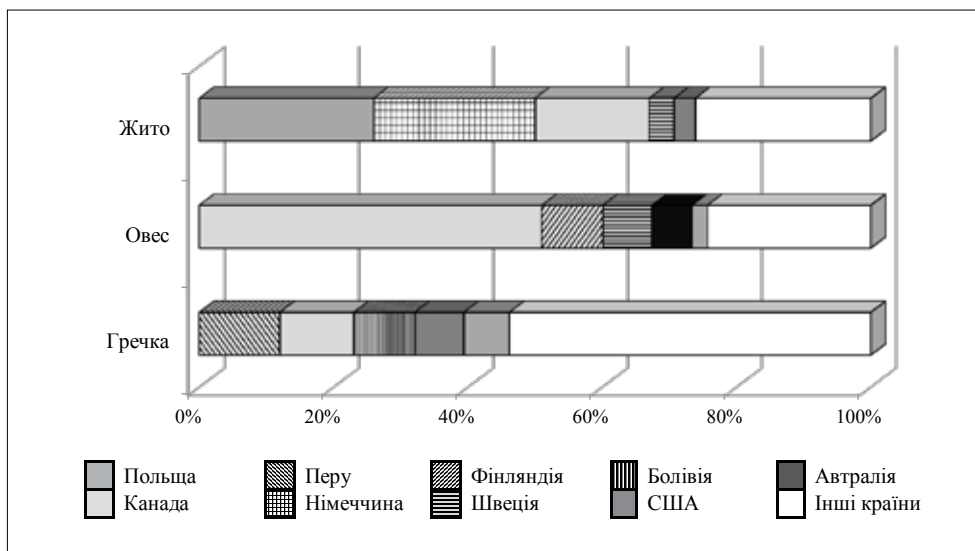
Крім США і Франції, значну роль на ринках основних зернових культур (пшениці, ячменю та кукурудзи) відіграють Росія, Австралія, Аргентина, Канада, Бразилія, Німеччина, а також Україна, яка не так давно увійшла до цієї когорти топ-експортерів.

Структура країн-експортерів та їх позиції на ринку інших зернових та круп'яних культур значно різняться. Як видно з рис. 3, провідні позиції тут посідають крім США, Канади, Німеч-

чини і Австралії ще й Польща, Перу, Фінляндія, Швеція, Болівія.

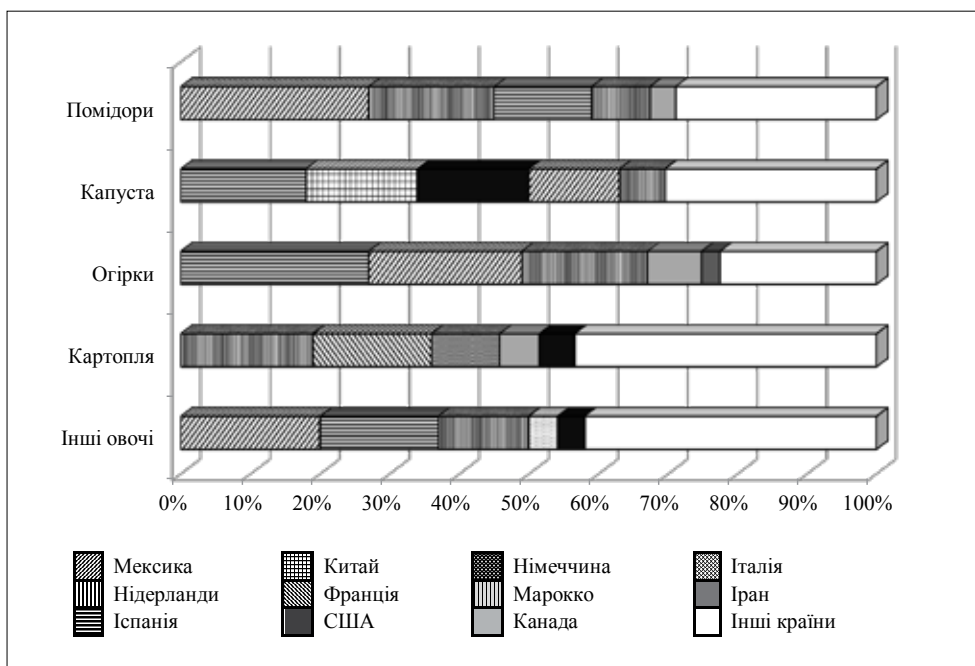
Високо монополізованими виявилися ринки жита і вівса. Так, на останньому сукупна частка топ-5 країн-експортерів перевищила $\frac{3}{4}$, причому понад 50% склала частка Канади. Сукупний рівень монополізації за топ-5 на ринку жита є аналогічним, однак близько по $\frac{1}{4}$ світового обороту забезпечують Польща й Німеччина.

Порівняно менший рівень концентрації топ-5 та окремих країн експортерів на ринку гречки. Провідний гравець на цьому ринку – Перу – не значно перевищує 10% у структурі світової торгівлі, а сукупний рівень концентрації топ-5 країн-експортерів не досягає 50%. В Україні традиційно розвинене вирощування гречки, тому ця культура також має значний

Рис. 3. Частки найбільших країн-експортерів на окремих зернових ринках світу

Джерело: складено автором за даними COT [12] та The Observatory of Economic Complexity [14]

Рис. 4. Частки найбільших країн-експортерів на окремих овочевих ринках світу

Джерело: складено автором за даними COT [12] та The Observatory of Economic Complexity [14]

потенціал для нарощування українського експорту у перспективі.

На світових ринках овочів, як уже зазначалося вище, Україна поки що не посіла значимих міцних позицій. Основними країнами-експортерами тут є Мексика, Нідерланди, Іспанія, Китай, Франція, США, Німеччина, Марокко, Канада, Італія, Іран (рис. 4).

Однак, на сьогодні ми уже маємо позитивний досвід торгівлі овочевою продукцією з Ізраїлем, що підтверджує наявність потужного потенціалу. З цих причин, погоджуючись із О.В Захарчуком [6] вважаємо, що просування української овочевої продукції на зовнішній ринок вимагає дотримання вітчизняними товаровиробниками світових стандартів якості та норм

безпеки продуктів харчування. Задля цього необхідно розробити й затвердити на державному рівні відповідні стандарти якості та сертифікації.

Поряд з тим, нагальною постала проблема удосконалення логістики та маркетингової інфраструктури каналів реалізації овочів. Адже попит та ціна на них значно залежать від свіжості, якості й зовнішнього вигляду. Швидке псування товару в умовах недосконалої інфраструктури робить неконкурентоспроможними навіть продукти виробництва найкращих товаровиробників. Особливо важливим є розвиток транспортної інфраструктури та дорожнього господарства.

Крім того, значна частка виробництва овочів в Україні здійснюється в особистих селянських господарствах. Для внутрішнього ринку це має окремі беззаперечні переваги, такі як органічно орієнтований тип землеробства, забезпечення свіжості і гарного вигляду овочів в результаті формування порівняно невеликих партій товару, формування коротких логістичних ланцюжків, гнучкість цінової кон'юнктури і асортименту тощо. Однак вихід на зовнішній ринок для малих форм господарювання на селі, особливо для особистих селянських господарств, ускладнений.

Тому на перспективу при формуванні політики експансії на світовий ринок овочів необхідно забезпечити підтримку інтеграції і кооперації овочевих господарств по формуванню системи спільної інтервенції, а також сприяти розвитку крупних виробників овочів, які спроможні самостійно ефективно просуватися у ринковому просторі та виробляти великі партії конкурентоспроможного товару, що відповідає світовим стандартам якості. Адже саме такі підходи забезпечили нашій державі ефективне просування в останнє десятиліття на зерно-

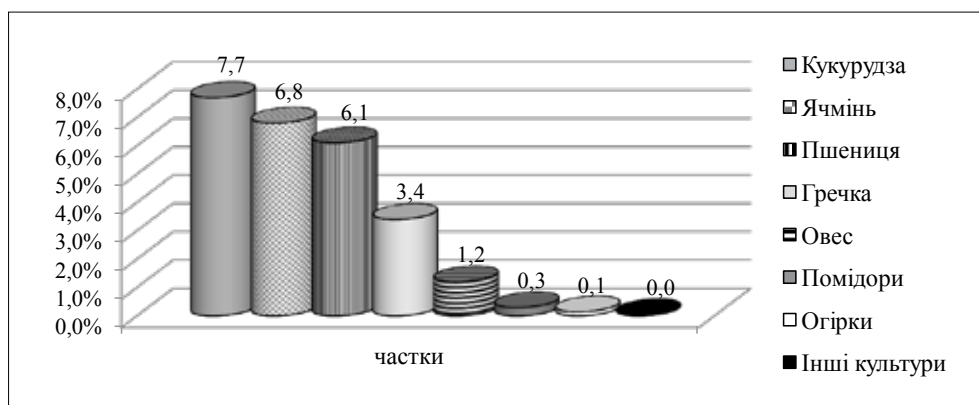
вому ринку і можуть ефективно екстраполюватися на інші товарні ринки і сегменти.

Таким чином, Україна поступово посилює власні позиції на світовому ринку продуктів рослинного походження. Зокрема її частка в світовій торгівлі кукурудзою сягає 7,7%, ячменю – 6,8%, пшениці 6,1%, гречки 3,4%, вівса – 1,2% (рис. 5). Частки в товарних потоках на інших ринках основних рослинницьких продуктів не значні та здебільшого не перевищують одного відсотка.

Однак поки що основний обсяг реалізації на світовий ринок припадає на експорт з України фуражного зерна порівняно невисокої ціни. Тому поряд із збільшенням обсягів експорту продукції рослинного походження необхідно забезпечувати покращення її якості з метою нарощування реалізації на світовому ринку не стільки за параметром кількості, скільки за параметром вартості.

В цілому основними напрямками посилення позицій України на світовому ринку рослинницької продукції нині є:

- 1) розвиток інноваційних технологій вирощування сільськогосподарських культур, поліпшення технічного оснащення галузей рослинництва з метою підвищення якості виробленої продукції із забезпеченням вимог світових стандартів;
- 2) сприяння кооперації й інтеграції сільськогосподарських товаровиробників у процесах первинної обробки, заготівлі та реалізації виробленої продукції;
- 3) удосконалення логістики просування українських продуктів рослинного походження на світовий ринок з метою уникнення втрат за ціною і якістю;
- 4) розвиток транспортної інфраструктури як у сільській місцевості, так і тих її складових, що безпосередньо забезпечують зовнішньоторговельний оборот;

Рис. 5. Частки України на окремих світових ринках продуктів рослинного походження

Джерело: складено автором за даними COT [12] та The Observatory of Economic Complexity [14]

5) державна підтримка крупнотоварного експортоорієнтованого виробництва, а також об'єднань дрібних товаровиробників при просуванні на зовнішній ринок;

6) створення сприятливих інституційних умов для просування українських товаровиробників на зовнішні ринки тощо.

Дотримання визначених напрямів дозволить українським товаровиробникам закріпити набуті позиції на світовому аграрному ринку, упевнено долучатися до світових лідерів торгівлі, розширити ринки збуту як у розрізі країн і регіонів, так і у розрізі окремих товарів, а також в цілому посилить вектор зовнішньоекономічної інтеграції у світове господарство.

Висновки. В останнє десятиліття Україна упевнено посилює власні позиції на світовому ринку продукції рослинного походження й навіть увійшла до топ-5 найбільших країн-експортерів основних зернових культур. Значимими експортними продуктами стали

кукурудза, ячмінь, пшениця, гречка. Однак залишається нереалізованим значний потенціал щодо збільшення виробництва і експорту цих культур, а також виходу на інші, ще повною мірою не освоєні ринки, передусім ринок овочів. Тому у перспективі необхідно забезпечувати державну підтримку розвитку сільськогосподарства, стимулювати приватну підприємницьку активність, забезпечувати інноваційні основи діяльності, удосконалювати транспортну та логістичну інфраструктуру, забезпечувати високу якість вироблюваної сільськогосподарської продукції з урахування світових стандартів, що сприятиме посиленню позицій нашої держави на світовому ринку.

Перспективи подальших наукових розвідок у даному напрямку полягають у розробці ключових пріоритетів формування ефективної політики підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Гуржій Н.М., Сверчкова А.С. Світовий ринок зернових: тенденції та перспективи. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 303–307.
2. Салькова І.Ю. Стан виробництва та перспективи інтеграції українських виробників зерна у світовий ринок. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2014. № 1. С. 37–41.
3. Франченко Л.О. Оптимізація каналів просування виробниками зерна на світовий ринок. *Економіка АПК*. 2013. № 9. С. 136–141.
4. Чорний В.М. Внутрішні ризики виходу українських підприємств на світовий ринок зерна. *Фінансові послуги*. 2017. № 1. С. 44–48.
5. Чехова І.В. Світовий ринок олійних культур і місце України в ньому. *Вісник аграрної науки*. 2017. № 9. С. 71–77.
6. Захарчук О.В. Світовий ринок овочів та місце України. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 3–7.
7. Гуцаленко О.О. Ринок органічної продукції рослинництва як складова частина аграрного ринку України. *Облік і фінанси*. 2014. № 1. С. 133–137.
8. Тимофієва Г.С. Світовий ринок аграрної продукції: особливості участі України. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 1. С. 56–61.
9. Борисова А.І., Биковська К.М. Формування конкурентної позиції аграрних підприємств при виході на зовнішній ринок. *Бізнес-навігатор*. 2014. № 2. С. 98–102.
10. Ключник А.В., Терешкова М.Ю. Мотиви і способи виходу аграрних підприємств на зовнішній ринок. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Випуск 8 (7). С. 94–97.
11. Ключник А.В., Баришник Л.С. Стратегічні напрями виходу аграрних підприємств на ринок Європейського Союзу. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Випуск 6 (1). С. 23–26.
12. Statistics on merchandise trade. The World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/merch_trade_stat_e.htm.
13. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
14. Total world export. The Observatory of Economic Complexity. URL: https://atlas.media.mit.edu/ru/visualize/tree_map/hs92/export/wld/all/show/.../.